

LEU-LU

crescerea, morurile si datşenele lui.
(naturalu-istoricu.*)

Cumuca leulu se tiene de genulu micieloru o scia tota lumea carea s'a adaptatu catu-si de pucinu dein funtan'a scientieloru naturali. — Intre cele alalte proprietati ale Leului, acestui animariu fabulosu, si de poeti inca adeseori cantatu, aci venu numai acele a se semna care naturalistii au le au trecut cu vederea, au nu le au cunoscutu pana acumu; caci toti naturalistii descriu pre Leu, cá pre unu animariu maiestatecu (precumu intr'adeveru si este) marinimosu, si carele numai diu'a-si cauta nutrementulu si petrekerile sale, uitandu au nesciendu cumca elu inca este o fera rapitoria de noptea, si pofitoria de sange, ca si cealealalte dein genulu lui celu crudu, si uneori necrutiatoriu nece chiaru de semenii sei, cu acea destintiune numai cá elu se mania mai tardiu cá cealealalte specie dein genulu micieloru, dar' apoi cu atata devene mai infricosiatu; éra Leonia atata e de necredentiosa catra sociulu seu, cá si mica de casa catra Domnulu seu, pre carele-lu mananca dupa ce more; precumu tote aceste se vedu destulu de chiaru dein urmatoriale:

Leulu cu Leonia si-serbeza de cumune nunt'a sa cam catra capetulu mensei Ianuariu, si fienduca dentitiunea (essirea dentiloru) pune la multe femeniusce capulu, de aci barbatusii sunt cu 3 parti mai numerosi cá femeniuscele, de nnde se templa catu adeseori se vede cate o dama incungiurata de cate 3—4 competitori, carii se lupta cu o furia inversiunata unulu cu altulu, pentru mervirea primatului, pana candu Leonia vediendu cumca emulii oi zelotipi nu se mai potu strica unulu pre al-

*) Intocma dupa manuscriptu, la cererea scriitorulu, ceea ce se observéza mai totudeun'a in Fóie. R.

tulu, se uresce cu eli, si-i conduce d'ins'a inaintea unui Leu mai betranu, pre care-lu cunosece si-luisci pretiui de pre glasulu lui celu potente. Amorezii mergu cu tota audacia dupa madam'a loru, si stau facisiu cu preferitulu rivale. Aci nu sa templa discursu indelungatu, si lucrulu e curundu ispravitu, si totudeun'a cu succesu. Betranulu Leu cuprende pre celi 3 flecai nebuni, fora nece o sfiala, si fora de a se misica catu-si de pucinu de in loculu seu. Dupa ce-i venu tocma aproape, apuca pre celu de antaiu si-lu sugruma, la alu doilea-i frange vre-unu osu, ér alu treilea se tiene norocitu de cumuva pote scapa cu unu oclia sanetosu dein ungliele mosiului loru.

Dupa ce s'a finitu lupt'a si loculu e curatitu de nemici, si scutura betranulu odata com'a, ca si calulu candu sta dupa unu tropu indelungatu, se pune diosu si Leonia-i linge ranele capetate pentru d'insa, in semnu aplecarei sale catra elu. Ci candu se telnescu doi lei de o asemenea marime si vertute pre unu terrenu de lupta, atunci decurge lucrulu cu totulu alt'mintea. Unu arabu dein cet'a Keseniloru nareza urmatori'a lupta infricosiata aloru doi lei, ce elu a vediut'o insusi cu oclii sei: Érá — dice elu — pre tempulu candu se pircescu cerbii (in Ian.), si Mohamedu se afla pandindu de intr'unu stegeriu inaltu la o luna frumoasa, vede o cetba (ciuta) jucanduse cu mai multi cerbi. Arburele, de pre care privia elu voluptuos'a scena se afla in' mi-dioloculu unei poenitie, lenga calea ce trecea de a lungulu padurei. Pre la mediu de nopte vede elu dein arbure venindu o Leonia, petrecuta de unu Leu cu coma mare rosiiu-galbiu. Apropianduse de arburele, pre care sta elu, Leonia lasa calea si se trentesce la radecin'a arburelui diosu, Leulu remane in cale si se face a pandi. Intr' aceea „Mohamedu aude dein departare insemnata unu glasu innadusitu,

caruia Leonî'a-i respunde totu intr' un'a. Acumu Leulu ei inca incepe a sbierá atatu de tare catu venatoriulu dein arbure si scapa de spaima pusc'a dein mana, si se prenda cu amendoue manule de ramurele arburelui. Si cu catu se apropiá Leulu sbieratoriu mai tare, cu atata-i respunde inderetu mai desu si Leonî'a; é' consociulu ei, venindu in furia, se pareá ai amenintiá se taca, inse nepasandui se pareá ai respunde: „pote veni, cá-cii o-l'asteptu cu dorire.“

Preste una ora se ivesce Leulu venitoriu in marginea poenitiei, unu leu negru, catu unu gliganu (veru selbatecu). — Leonî'a se scola, cá selu in tempine, Leulu precepandui voli'a, merge elu in susi inainte. Apropianduse de olalta cá de 2—3 orgie, ambii eroi se punu in pusetiune de lupta, saru unulu asupr'a altuia, se tevalescú prein poéna si se paru a nu se mai sculá nece odata in susu, precumu s'a si templatu. Lupt'a fu mare, infricosiata, si pentru venetoriulu nostru, ce silitu o priviá dein vervulu arburelui, indelungata si redicatoria de perii capului. Pana candu la urma se audira crasnindu osale unuia in potentile falci ale celui alaltu, se implu poén'a de matiele loru cele scose si medularile cele sfasiate. Er, aerulu resuna, si loculu se cutremurá de sbieratele loru cele infioratoria, acumu in nedusite, acumu resunatoria, si veditoria de mania si durore. —

Leonî'a dela inceputulu luptei stete suptu tota scen'a pitulata pre fole, ulitanduse la nefericitii rivali cu o bucuria saltatoria de anima, ce si-o arata prein miscarea codei, cumu acestia orbiti de zelotipia, si-punu capulu unulu altuia, pentru d'ins'a. Dupa ce se ispravira tote si leii numai dedeaq nece unu semnu de viafia se scolá, merse de le amirosi cadavrele, si se departá cá si cumu nemicu n'ar fi vediatu, intru cea mai mare nepasare.

Estu esemplu de credentia cojugale se pote aplecá la tote leoniele fora neci o destintiune. Mai antaniu se nevoliescu d'insele asi alege unu leu potente si vertosu, care se le mantue de leisiorii celi menunti, ale caroru certe copilaresci nu le potu suferi; telninduse intr' aceea cu unu altu leu si mai potente, acél'a totudeun'a are preferentia.

Pre catu se scie acést'a dein partea leului se templa tocma de in contra. Elu se porta cu multu mai galantu si mai onestu catra ales'a sa, pre carea nu o parascesce nece la o templare, si totudeun'a arata catra d'ins'a o simpatia, grige, res-

pectu si bunavolentia care ar' fi demne de o mai mare respectare dein partea ei. Pre tempula nuntei leonî'a intru tote duce rol'a cea de antania: ea merge pre totendenea inainte, si leulu o urmeza in totu loculu, é' candu ea stá pre locu, si leulu se opresce lenga d'ins'a. Ajungundu undeva, la unu prospectu de traiu bunu, leonî'a se pitula pre fole, éra leului veneza si i aduce cele mai bune bucature inainte, si pandiendu in giuru cá se nu o conturbo cineva in tempulu tractei, se ulita la d'ins'a cu cea mai mare indestulare, si numai dupa ce s'a saturatu ea, se apuca si dinsulu se si mulcomesca fomea dein restulu ce a ramasu dupa ea. In scurtu elu-i manifesta tota delicateti'a, preste totu tempulu septemaneloru de miere.

Candu semte leonî'a cumca is'a apropiatu ora se nasca — cam pre la capetulu lui Decembre, seáu inceputulu lui Ianuariu — si-cauta unu locu ascunsu intr'o fundatura de vale nepetransa, spre a se usiura de sarcin'a sa. Leoniele feta dupa etatea si marimea loru dela 1 pana la 3 fėti, inse mai de comune cate 2 fети, unu mascuru si una femina. In cele de antaiu dile ale nascerei, nu-si lasa nascutoria fetii sei nece pre unu minutu singuri, ci tat'a loru grigesce pentru tote cele de lipsa spre nutrirea ei. Dupa ce fetii au ajunsu a fi de 3 mesi, si au trecut preste crisea dentitiunei care mai alesu la femeniusece o periculosa de morte, i-intiarca mama sa, si atunci se departa in tota diu'a cu orele intregi dela d'insii, le aduce carne mai alesu de oe, carea o belesce frumosu, si li-o talia bucati.

Leulu, alu carui caracteru dupa ce a ajunsu la maturitate e forte seriosu, nu pote suferi incomoditatea ce i-o facu miciosiorii celi mici cu jocariele loru, deci se trage la o parte, si-si face locuentia aliurea, inse totu in apropiare de fameli'a sa, cá la tempu de nevolia sei pota sari curundu intr' ajutoriu. —

Dupa ce Arabii se incunoscentieza despre desarcinarea (fetarea) vre-unei leonie, indata se punu la panda pre unu vervu de dealu, au se urca intru unu arbure inaltu, si candu incepe leonî'a a se departá cu orele intregi dela fetii ei, se demita la d'insii, si-i fura dein culcasiu. Dupa aceea invelindui intr' unu vestimentu cá se nu se sciaune i-ducu, si-i dau in man'a unui calaretiu, care astepta in marginea padurei, si care se cara cu ei totu intr' unu snifletu a casa, de nu cumva e asia de norocosu. cá in fuga se de preste mam'a cea doliosa

челоръ волнаві, ши приживял челоръ непорочиді. Пъринци аелторі дн ачестъ сънтъ докати, зичеа вътръжялъ, маі днжис ера сърачі, се хръпа къ лъкръ тжпilorъ лоръ, зпні скріа кърді ши ле дпърдіа дн даръ ла каедінчоміі карі веніа ла еі, алдіі каре нъ штіа карге, се днделітнічеа къ фелзрі де лъкрзрі де тжпні; дн тімнълъ веріі еі сіпгзрі лъкра вжпнълъ родіторіс че ера дппрежърълъ монастіріі, дін акързіе продъкте се нътріа еі, съракълъ челъ ліпсітъ де пжне ши кълъторълъ че веніа ла джпшіі; тоатъ віаца лоръ се дпдърдіа дн лъкраре ши дн ргъчїзне, ленеа нъ ера къпскътъ днтре еі, къндъ еміа врезнълъ дін монъстіре пептръ вре о невоіе ера ка зпъ апостолъ алъ Домнълзі дпведъндъ не чеі пешгїсторі, къзтжндъ не чеі волнаві ши дпдъріндзі къ ргъчїзнеа ши тжпгїерїле лоръ, съвтїндъ пре челъ ретъчїтъ, ши дпдъріндъ дн кредїндъ ши дн фанте вгне не тотъ крештїнълъ; кіаръ чеі че ера ліпсїдї де орї че дпвдътъръ; сїпдженїа віедїі лоръ, вжндечеа лоръ ши віаца чеа дпфржнатъ, каре се кноштіа кіаръ дін феделе лоръ челе зскаре де постъ ши ргъчїзні, ера дестълъ де elokвенте, ши тъчереа лоръ ера віне ворвітоаре.

Вестеа лоръ п'а дпдързіатъ а се дптїнде претвїтїденеа, лъмеа алерга къ тжлдімеа ла джпшіі, зпні ка се депзіе ргъчїзніле лоръ ла пічоарїле алтарълзі, ши се ласе аколо трївътъ хотържъ пептръ ажторълъ челоръ непорочиді; іар' алдіі ка се прїмеаскъ съвтїрїле, повдъвїрїле ши тжпгїерїле ачелоръ върваді дпвдъдї ши дпвзпътъдїдї, ши ачестъ касъ аї кърїе пърїндї штіссе прїн вгне лоръ пъртърї а траде драгостеа тэтзроръ аз девенїтъ дн пдїнъ тімнъ автъ, къ тошіе ши венїтърї тарї; не каре ачеі зпні пърїндї ле дпдърдіа тоате дн фачерї де віне, пепъстржндъ пептръ еі де кжтъ съръчіа апостолеаскъ ши тжлдътіреа кждетълзі че фїекаре омъ о аре дъне дпплїнїреа зпнї фанте вгне. Сънтълъ Върънъ, дптемеїторълъ ачестзі кіновїс, ла аджїчі вътръжде са дъс кътръ Домнълъ, ка се ши прїмеаскъ плата остепелелоръ саме; фраціі карї аз ръмасъ дъпъ джпсълъ, карї с'гъ дпвдъдътъ де джпсълъ, карї аз фостъ марторї віртъділоръ лзі ши віедїі чеі дпвзпътъдїте нъзіа къ сьдънїе ши пестръшътате дпвдътърїле ши ашъзпїнтеле вгне лзі вжтржнъ, дар'

не ржндъ ши ачеїа с'аз дъс кътре Домнълъ спре а се зпні дптр'о віацъ ферїчітъ фъръ търъзърї ши фъръ грїже къ алъ лоръ пърїнтъ. Ершъторїі лзі аз зігатъ дпчетълъ дпвдътърїле вгне лзі вжтржнъ, ши ачелоръ дппрезпъ петрекъторї къ джпсълъ, аз дпчетатъ а практика віртъділе лоръ, нъ се маі дпделетнїчіа ла четїреа сьптеї скріптзрі ши ла дпвдътъръ, кжвжнтълъ Домнълзі нъ маі ера дпгъра лоръ: тжлдімеа каре вініа ла джпшіі нъмаї прїмеа тжпгїерїле ши дпвдътърїле обїчнвїте, фїнджкъ нъ штіа сеї дпведе пічі къ кжвжнтълъ, пічі къ фанте. Нъ маі ръшъсесе дін дпвдътърїле вгне лзі върватъ де кжтъ нъмаї пеште фомте де дїнафаръ. Съвтъ раса гроасъ де лжпъ, нъмаї ера о інімъ че ардеа де драгостеа Домнълзі ши віпеле апроапелзі, чї о інімъ плїпъ де тоате патїміле вътъшътоаре соціетдїі. Ачелъ Дътнезескъ локаш нъмаї ера азїлълъ върваділоръ дпвдъдї, вътржпilorъ че сервісеръ статълзі къ вреднїчіе, ши каре се тръчеа аколоа спре аші терпїна кърсълъ віедеї дн ліпїште, чї кзївлъ тэтзроръ рїлоръ ши тэтзроръ лепенїлоръ дін соціетате. Дака вр'зпъ тжпъръ къ інімъ къратъ, ши къ сьфлетъ невіноватъ веніа ла джпшіі; дн пдїнъ тімнъ се фъчеа маі ръъ де кжтъ еї: дн кжтъ се дпплїнїа ла джпшіі кжвжнтълъ евангелїі, карелъ зичеа Домнълъ фарїсеїлоръ". Ваї воѣ, къ дпкжпїзраці тареа ши зскатъ ка се фачедї зпъ прозелїтъ (немернїкъ) * ши дака се фаче лъз фачедї пре елъ фїіс Геенеї длоїтъ де кжтъ не вої." Дпвїнъторїі каре се обїчнвїсеръ а венї аколо, нъмаї гьсіа тжпгїерїле спїрїтъле каре ле гьсіа дн тімнълъ вътржпilorъ, ши чеі че ера маі вьгъторї де сеамъ ши маі лъгъторї амїнте се дпторчеа къ ініма дппсатъ ши къ сьфлетълъ плїпъ де дърере де челе че ведеа аколо. Авзїїле ръъ дптревїндате деморалїзасеръ не тоці, дн локълъ постгълзі ера венїа ши дпвзївареа, дн локълъ зпїлїндїі крештїнештї се ведеа о тжпдрїе довїточеаскъ, дн локълъ кжптърїлоръ, ргъчїзпilorъ ши четїрїі Домнезештїлоръ скріптзрі, нъ ера де кжтъ кавале ши дптріці. Нъмероаселе аверї фате де кредїнчомї нъ маї сервіа дн фачерї де віне ши спре дпфрътжседареа локашълзі Домнълзі, чї се фъчеа прадъ а зпні тікж нъшъръ де дптрїганді, не къндъ втржпї ши волнаві цемеа некъзтадї ши кіаръ ліпсїдї де пжне. (Ва зрма.)

*) Прозелїтъ се нъміа ла еврей ачеі че веніа ла кредїндъ дін алте неамърї